

Eerste nummer van Journal of Spinoza Studies verschenen

Het sinds een jaar aangekondigde eerste nummer van het tijdschrift Journal of Spinoza Studies[1] (JSS) is verschenen!

Het online tijdschrift beoogt innovatieve bijdragen van onderzoekers te leveren aan het gedachtegoed van Spinoza. Het is een initiatief van de Universiteit Groningen en staat onder redactie van Kristin Primus (University of California, Berkeley), Andrea Sangiacomo (Rijksuniversiteit Groningen). Het tijdschrift is open access en er zijn geen kosten verbonden aan het downloaden. Dat maakt het laagdrempelig en op een grote schaal toegankelijk.

Naast de twee hoofdredacteuren is er een uitgebreide editorial board met zeer grote namen op het gebied van Spinoza-onderzoek in vele delen van de wereld. Daaronder zijn Clare Carlisle, Beth Lord, Steven Nadler, Hasana Sharp en Daniel Pino.

In het eerste nummer stellen de hoofdredacteuren dat er in de laatste halve eeuw een revival is van Spinoza en dat vele nieuwe onderzoeksgebieden worden aangeboord. Maar sinds het ophouden van het bestaan van Studia Spinozana[2] ontbreekt een toonaangevend tijdschrift. JSS wil die leemte vullen.

Voor het eerste nummer hebben de redacteuren een aantal onderzoekers gevraagd om te reflecteren op hun eigen werk en te speculeren in welke richting Spinoza studies de komende jaren zouden kunnen gaan.

Enkele dingen die mij in dit eerste nummer aanspraken:

Rosi Braidotti ziet twee invalshoeken ("hubs" in haar woorden) de "vital materialistic hub" en de "positivity of desire hub". Onder de vitale materialistisch hub valt het doordenken van de consequenties van het non-dualisme. Alles is een continuüm: natuur-cultuur, mijzelf-anderen, mens-dier-ding. Je zou kunnen zeggen dat voor Spinoza de vitaliteit van materie ("vitality of matter") zich ook uitstrekt tot gefabriceerde of kunstmatige dingen en begrippen. Het vormt dan ook een brug naar b.v. kunstmatige intelligentie.

Het geeft ook een verbinding naar niet-westerse filosofie waarin, zoals bij de Aboriginals, de hele aarde: mensen, stenen, dieren, wolken een eenheid vormen. Deze mindset kan ons wijzer maken.

V.w.b. de "positivity of desire hub", stelt Braidotti dat Desire (bij Spinoza: de aandrift waarvan men zich bewust is) genereuzer is dan het pure eigen belang. Het is anders dan het narcisme en de paranoia van de westerse maatschappij. Het roept op tot bevestiging ("affirmation"), van jezelf in relatie tot anderen. Meer nadruk op desire kan een verrijking geven aan het begrip conatus.

Voorts intrigeren Spinoza's gedachten over de dood haar. Daarover valt nog veel te studeren. Persoonlijke dood betekent dat je ophoudt een deel te zijn van de stroom van interacties met anderen. Maar "iets" van iemands bestaan gaat door na zijn dood. We zijn misschien niet geneigd om onszelf als deel van de eeuwigheid te zien maar iets blijft bestaan. Geen materie of bewustzijn van jezelf maar bewustzijn is

niet alleen persoonlijk, we zijn met elkaar een deel van de interpersoonlijke eeuwigheid. Wat er ook gebeurt, we zijn er bij geweest en we hebben er deel van uitgemaakt en we hebben de wereld en anderen beïnvloed.

Michael Della Rocca zegt nog lang niet uitgestudeerd te zijn op het onderwerp waarover hij al veel gepubliceerd heeft: het Principle of Sufficient Reason[3] (PSR), het principe dat elk ding of elk feit een een verklaring heeft. Dit principe komt onder meer voor bij Spinoza, Leibnitz, Plato en Kant.

Hij verwacht ook veel toekomstig onderzoek naar de derde soort kennis, de intuïtie en hij geeft wat wegen aan waar ook links in zitten met oosterse denkers zoals Laozi, Zhuangzi, Nāgārjuna en Śrīharṣa.

Karolina Hübner wijst ons op het probleem dat verschijnt als Spinoza het heeft over ware (adequate) ideeën. Volgens Spinoza is een waar idee iets dat je meteen herkent en waarvan je meteen zeker bent (EII, p 43: Als men een waar idee heeft, weet men tezelfdertijd dat men een waar idee heeft en kan men niet twijfelen aan de waarheid van de zaak). Spinoza doet hier dus nogal simpel over maar hoe kunnen wij dat in de praktijk begrijpen?

Juli R Klein pleit voor een meer samenhangende benadering van Spinoza onderzoek. Het hele landschap van interpretaties van Spinoza's teksten is immens, uitgebreid en onsamenhangend evenals de lijst van onopgeloste vragen. Het gaat om toegankelijkheid niet om diversiteit in uitleg tegen te gaan.

Ursula Renz merkt op dat in alle hoogdravende analyses en fijnslijperijen van Spinoza onderzoekers vaak het menselijke perspectief ontbreekt. Spinoza heeft een boodschap voor het gewone leven van mensen. Je kan Spinoza's visie (metafysica zegt ze) benaderen vanuit de ene substantie, God, en vanuit de oneindigheid maar Spinoza heeft het ook vaak over alledaagse dingen. Het woord ding (res) is zeer algemeen in Spinoza's werken. In haar artikel geeft ze een aanzet om Spinoza meer in het licht van gewone mensenlevens te bestuderen.

Conclusie

Wat een geweldig initiatief om weer een tijdschrift te maken dat hopelijk representatief wordt voor het Spinoza onderzoek in de wereld. Het eerste nummer hinkt een beetje op twee benen: enerzijds geven de auteurs hun visie op de gebieden waarop zij zelf onderzoek doen; anderzijds gaan ze, de een wat meer dan de ander, in op de vraag van de redactie om de toekomstige onderwerpen m.b.t. Spinoza-studies te belichten. Bij de lezer blijft er daardoor een matig samenhangend geheel van ideeën en gedachten. Maar daar zijn wel interessante en prikkelende aanknopingspunten in te vinden.

Jan Mendrik - Januari 2023

[1] [klik](https://jss.rug.nl/) of type <https://jss.rug.nl/>

[2] Tijdschrift dat tussen 1985 en 2008 verscheen. Zie <http://www.spinoza-gesellschaft.de/studia.html>; moeilijk te verkrijgen maar enkele nummers zijn nog op internet te vinden b.v. op <https://www.pdfdrive.com/>

[3] [klik](https://plato.stanford.edu/entries/sufficient-reason/#:~:text=The%20Principle%20of%20Sufficient%20Reason,in%20the%20history%20of%20philosophy.) of type <https://plato.stanford.edu/entries/sufficient-reason/#:~:text=The%20Principle%20of%20Sufficient%20Reason,in%20the%20history%20of%20philosophy.>